

BLOGI

Afrikan kasvu hidastuu ja velka kasvaa – miten vältetään seuraava velkakriisi?

Kansainvälinen talous | 26.06.2018 | Kristiina Karjanlahti

KIRJOITTAJA

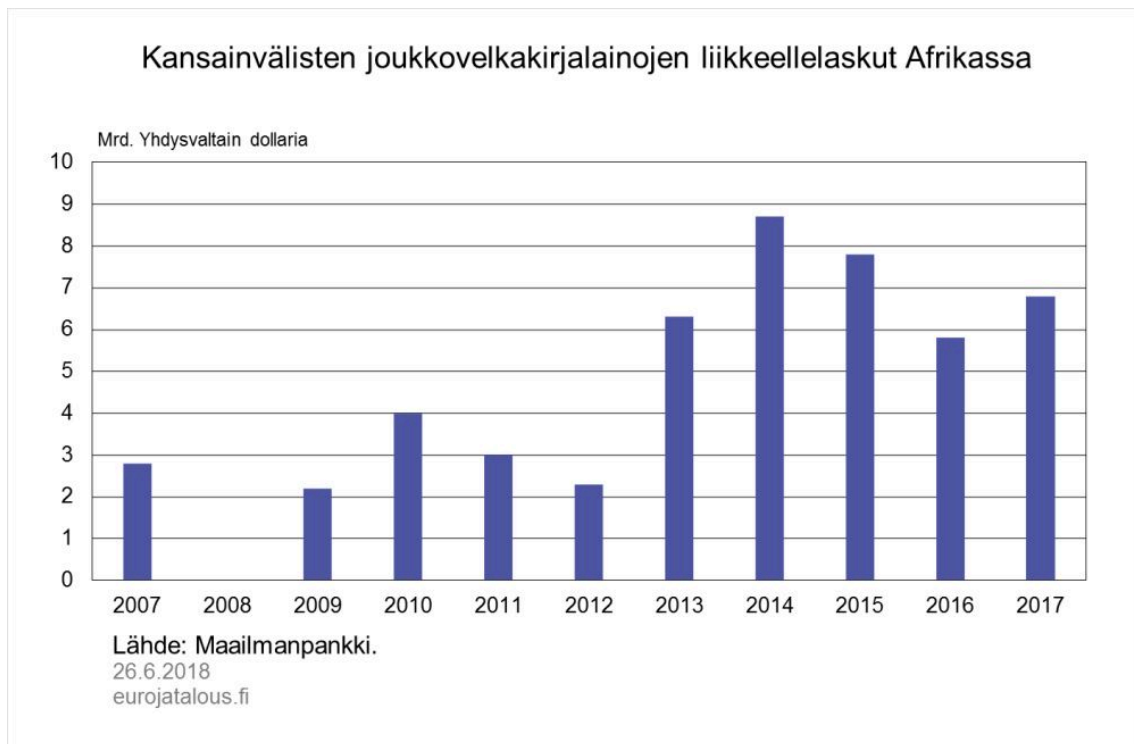

Kristiina Karjanlahti

Voimakas kasvu ja uudet rahoittajat ovat leimanneet 2000-luvun alun Saharan eteläpuolisen Afrikan¹ kasvutarinaa. Perinteisten kehitysaputoimijoiden merkitys Afrikan rahoittajana on vähentynyt samalla kun uusien toimijoiden, kuten Kiinan, sekä kansainvälisten ja kotimaisten rahoitusmarkkinoiden rooli on voimistunut. Viime vuosina tummia pilviä on kerääntynyt Afrikan taivaalle. Raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet, kasvu on hidastunut ja julkisen sektorin velat ovat kasvaneet. Samalla on noussut huoli maiden velanmaksukyvyistä edellisen velkakriisin ollessa vielä tuoreessa muistissa.

Saharan eteläpuolisen Afrikan maat velkaantuivat 80-luvulta lähtien. 90-luvulla monet maat ajautuivat velkakriisiin, mikä jarrutti maiden investointeja ja kehitystä. 90-luvulla alueen keskimääräinen kasvu jäi kahteen prosenttiin ja mitattaessa asukasta kohti bruttokansantuote (BKT) supistui väestön kasvaessa voimakkaasti. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä useimpien Saharan eteläpuolisen Afrikan maiden julkista velkaa leikattiin yhteensä yli 100 miljardin dollarin edestä. Talkoisiin osallistuivat niin kansainväliset rahoituslaitokset kuin kahdenväliset sekä yksityiset rahoittajat. Velkatasot laskivat 2000-luvun alun 70 prosentista alle 30 prosenttiin BKT:tä vuonna 2008. Tällöin suurin osa Afrikan maiden velasta oli joko monenkeskisiltä kehityspankeilta tai kahdenvälisiltä ns. perinteisiltä kehitysrhoittajilta².

Kuvio 1.

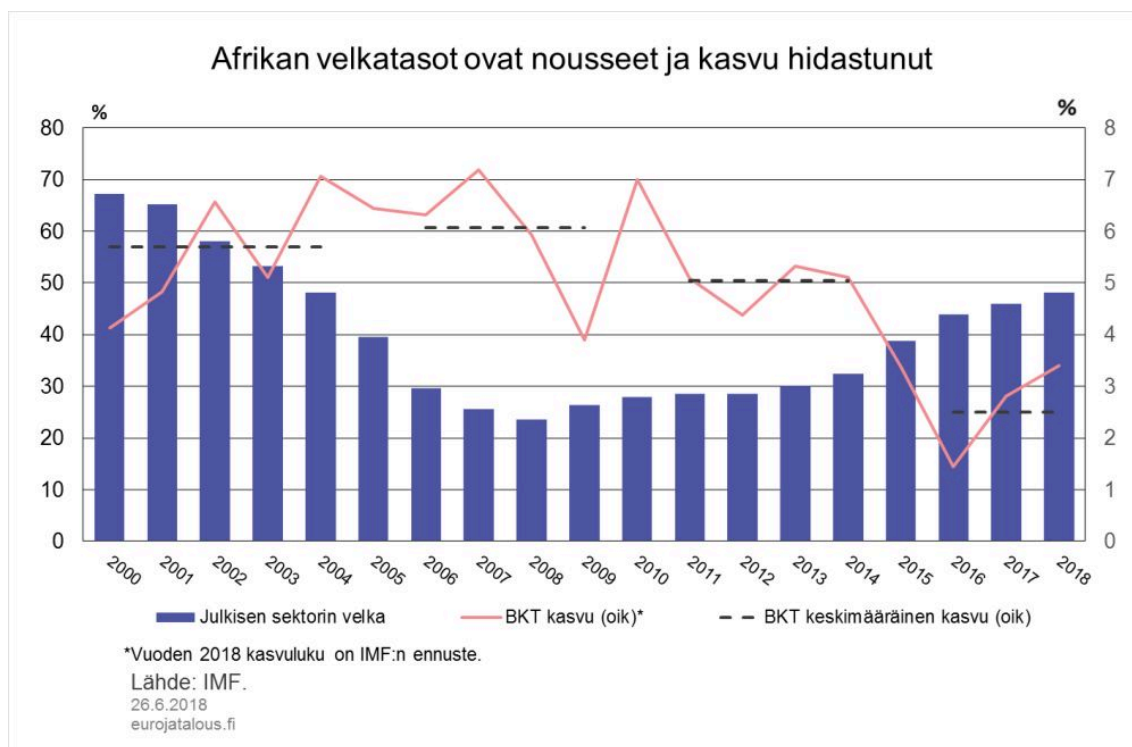

Kohentunut makrotaloudellinen ympäristö yhdistettynä globaalin talouskasvuun sekä raaka-aineiden hintojen nousuun voimisti Afrikan investointeja ja kasvua. 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä keskimääräinen vuosittainen talouskasvu oli lähellä 6 prosenttia.

Positiivinen talouskehitys ja raaka-aineiden voimakas kysyntä toi Afrikan talouksille myös uusia rahoittajia. Uusien kahdenvälisen rahoittajien, etenkin Kiinan ja muiden nousevien talouksien, osuus Saharan eteläpuolisen Afrikan maiden rahoituksesta on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Lisäksi kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla vallitseva tuottohakuisuus on mahdollistanut monelle Afrikan taloudelle velkakirjalainojen liikkeelle laskun. Vuonna 2007 Ghana oli ensimmäinen matalan tulotason maa³ Afrikassa, joka laski liikkeelle kansainvälisen joukkovelkakirjalainan.

Tästä alkoi trendi, joka on tuonut alueelle merkittävästi uutta rahoitusta. Valtion joukkovelkakirjalainojen osuus julkisesta ulkomaan velasta on noussut 9 prosentista 19 prosenttiin kymmenessä vuodessa.

Kuvio 2.

Vuoden 2013 jälkeen julkisen sektorin velkadynamiikka muuttui merkittävästi. Vuodesta 2014 eteenpäin raaka-aineiden hintojen voimakas lasku hidasti etenkin raaka-aineiden viejätalouksien kasvua. IMF odottaa Saharan eteläpuolisen Afrikan keskimääräisen kasvun jäävän 2,5 prosenttiin vuosina 2015- 2018. Eri maiden kasvuodotukset kuitenkin vaihtelevat merkittävästi.

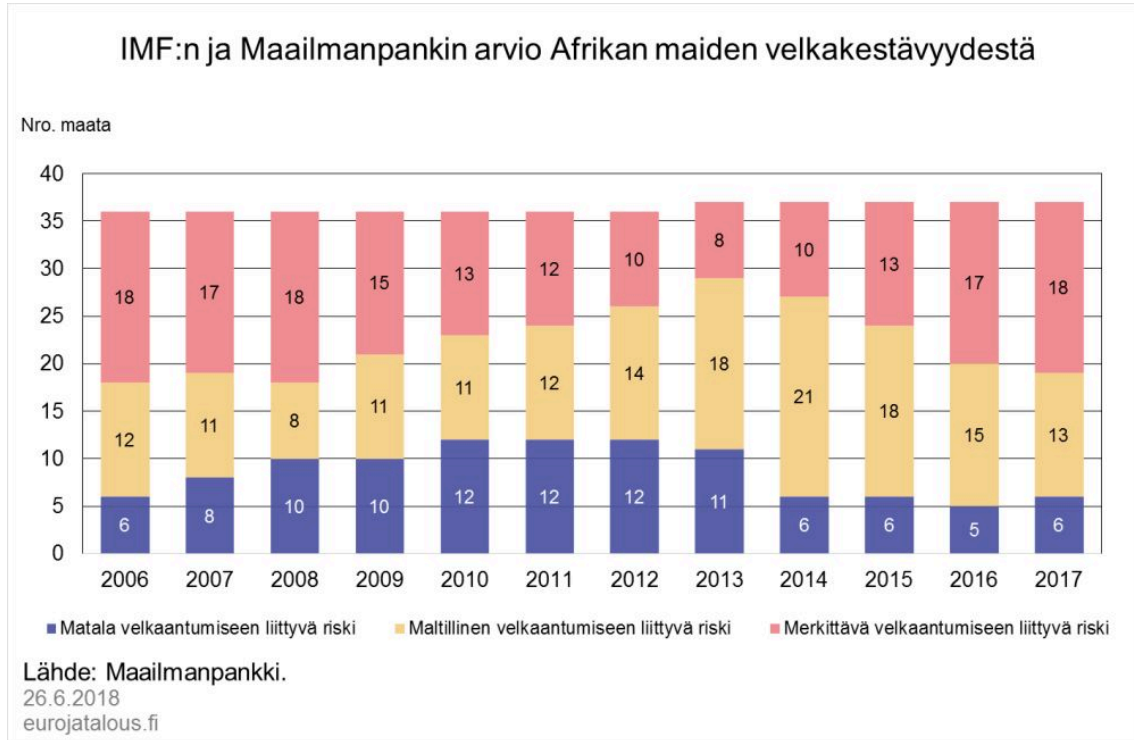
Raaka-aineshokin seurauksena budjettialijäämät kasvoivat sekä valuuttakurssit heikkenivät. Voimakkainta velkaantumisen on ollut raaka-aineidenviejämaissa, joissa raaka-aineiden hintojen voimakas lasku heikensi maiden julkisen talouden tilaa. Velkatasot ovat koholla myös raaka-aineita tuovissa maissa, vaikka velan kasvu ei ole ollut yhtä voimakasta kuin raaka-aineiden viejämaissa.

Velkatasojen kasvaessa Saharan eteläpuolisen Afrikan maiden velkakestävyys on heikentynyt. IMF:n velkakestävyysarvion mukaan tänä vuonna lähes puolessa alueen maista on merkittäviä velkaantumiseen liittyviä riskejä. Vuonna 2013 vastaava luku oli reilu 20 prosenttia.

Kokonaisuudessaan velkatasot ovat kuitenkin edelleen merkittävästi alhaisemmat verrattuna 2000-luvun alkupuolelle. Olettaen, että politiikkaympäristö säilyy nykyisenlaisena, IMF ennustaa Saharan eteläpuolisen Afrikan talouksien kasvun vahvistuvan keskipitkällä aikavälillä vajaaseen neljään prosenttiin, mikä vastaa noin yhden prosentin asukaskohtaista kasvua. Myös

budjettialijäämien odotetaan maltillistuvan ja velkaantumisen tahdin hidastuvan.

Kuvio 3.

Alueen rahoitus- ja investointitarpeet kasvun vahvistamiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi ovat massiivisia. Toisaalta maiden instituutiot ovat hauraita ja taloudet alttiita shokeille, mikä lisää velkaantumiseen liittyviä riskejä. Afrikan tie eteenpäin tulee olemaan tasapainoilua rahoitustarpeiden ja niihin liittyvien riskien välillä. Tarvitaan politiikkatoimia kasvun vahvistamiseksi, budjettialijäämien supistamiseksi sekä velan läpinäkyvyyden ja hallinnan tukemiseksi. Vain näin voidaan Saharan eteläpuolisissa Afrikan maissa turvata tulevaisuuden kasvu ja samalla välttyä kehitystä kuristavalta velkakriisiltä.

Lähteet

IMF: Regional Economic Outlook: Sub-Saharan Africa, April 2018

IMF: Macroeconomic Developments and Prospects in Low-Income Developing Countries 2018, March 2018

World Bank: Africa's Pulse, April 2018

World Bank and IMF: Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative and Multilateral Debt

Relief Initiative (MDRI) –Statistical Update, August 2017

Asiasanat

Afrikka, maailmantalous, talouskehitys, velkaantuminen